

Redaktørens forord

Et janushoved prydede forsiden på det seneste nummer af *Dansk Sociologi* ved overgangen til år 2000. Årsskiftet, har givet anledning til mangan et tilbageblik på det forløbne århundrede samt fremadskuende forestillinger om det nye. Janushovedet kunne således symbolisere de refleksioner, der kom til udtryk i tidskriftets artikler om sociologien hidtil og fremover. Relevante refleksioner over et fag, som med sine omtrentligt hundrede år næsten kan følge århundredeskiftet – om end vi vel med rette først passerer dette skifte ved næste nytårstide.

De fire artikler i herværende nummer af *Dansk Sociologi* peger alle frem mod forskningsområder: trafik-, emotions-, professions- og sundhedsforskning, som uden tvivl vil gøre sig gældende i sociologiens 2. århundrede. Forskningsområderne har på ingen måde været 1900-tallets sociologi fremmed og uberørt. Alligevel har de ikke været særligt synlige i den centrale forskningspolitik og i samfundsforskningen generelt.

Uden at artiklerne indgår i noget decideret tema, kan de siges at tilhøre en såkaldt *tiendedelssociologi*. De er skrevet inden for områder, som kun hver tiende samfundsforsker i Danmark forsker i. Det fremgår af Heine Andersens nylige undersøgelse af dansk samfundsforskning, at ni ud af ti samfundsforskere forsker inden for erhverv, økonomi, stat og politik, medens de resterende forsker i det, Andersen kalder "det civile samfund", såsom "familie, livsfaser, kultur, kommu-

nikation, religion, uddannelse, indvandrere o.l." (jfr. *Samfundsforskning i Danmark – Hvad forskes der i?* Sociologisk Institut: Sociologisk Rapportserie nr. 2/1999).

Ligesom tiendedelsforskningens genstandsområder i praksis ikke er komplementære til erhvervsrettede, samfundsøkonomiske og politiske emner og ofte indskrives sig i teorier om velfærdsstat, kapitalistiske samfundsformer og modernitet, så udmærker dette nummers artikler sig også ved at relatere automatisering, emotioner, livsbaner og brugere af sundhedsvæsenet til generelle, samfundsmæssige og sociologiske problemstillinger. Således er yderligere en fællesnævner for de fire artikler, at de forbinder empiriske undersøgelser med teoretisk centrale problemstillinger.

I den indledende artikel af Jörg Beckmann er omdrejningspunktet sociologisk trafikforskning. Som det fremgår af titlen "Automobilisering som mobilitetsparadigme – refleksioner over biler, bilister og deres spatiotemporaliteter", er automobilisering et centralt begreb i artiklen og udtrykker bilismens dynamiske udviklingsproces. For at øge den individuelle mobilitet er der tydeligvis en voldsom vækstdynamik på spil, ikke kun i den vestlige verden. I stedet for at skrive bilens historie som en historie om individualisering, så fortolkes den imidlertid i artiklen som en stigende grad af standardisering og institutionalisering. Automobiliseringens subjekt bliver til et objekt

ved at blive underlagt ekspertsystemers rammer. Der er en øget opmærksomhed på automobiliseringens risici blandt såvel eksperter som menige trafikanter, men endnu har automobiliseringen ikke produceret uløselige anomalier inden for det eksisterende paradigme, som Beckmann karakteriserer som automobiliseringens reflektive mobilitetsparadigme.

På spørgsmålet: "Er emotioner som vilde galoperende heste?", svarer Lone Friis Thing nej i artiklen med undertitlen "En mikrosociologisk anvendelse af Norbert Elias' emotionsbegreb med elitesport som eksempel". Norbert Elias' driftsbaserede emotionsbegreb problematiseres og søges nuanceret med symbolsk interaktionistisk emotionsforskning for at analysere det arbejde med følelser, der udspiller sig i kvindelige holdsports-grene på eliteniveau. Kvinder i basketball, ishockey og fodbold udfører et sindrigt arbejde med aggressioner, når de befinder sig i kamp, og det viser sig, at det ikke kun er sportens formelle regler, der former de særegne spil, vi ser på sportens arenaer. Kvindelige sportsudøveres udsagn om spilsituationer antyder en række informelle regler for følelsesudtryk, som specifikt gør sig gældende i kamp. Således anskueliggøres det, at følelser og følelsesarbejde former sig i den givne sociale kontekst.

I "Henimod entreprenant miljøpraksis - en præliminær analyse af dansk miljøekspertise som socialt felt" analyserer Yves Dezalay og Mikael Rask Madsen danske miljøeksperter livsbaner fra miljøbevægelsers begyndende aktivitet i 1970'erne til institutionaliseringen af miljøbevægelsernes indsigter og krav i stat og erhvervsliv de seneste tiår. Artiklen demonstrerer ved brug af Pierre Bourdieus felt- og livsbanebegreber, hvorledes det danske miljøreguleringsområde er opbygget og har udviklet sig i perioden. Miljøeksperter fra kritiske uddan-

nelsesmiljøer har udfordret eksisterende juridisk og socialvidenskabelig ekspertise, og forfatterne analyserer, hvordan det nye videns- og ekspertisefelt bliver centralt i den statslige politik omkring miljøbeskyttelse.

Helle Timm tager i den sidste artikel "Det sunde væsen og de syge brugere" udgangspunkt i brugerbegrebet i en foretale for en praksisorienteret samfundsforskning. Brugerbegrebet fik anvendelse i det offentlige sundhedsvæsen i 1970'erne, men Timm påpeger den manglende brugerinddragelse i selvsamme væsen helt op til i dag. I artiklen fremføres en række mulige forklaringer på, at brugerinddragelse ikke er blevet effektueret. Til forskel fra patient, forbruger og borger kan bruger ikke defineres ud fra formelle og uformelle rettigheder og pligter. "Bruger" synes at være en abstraktion, og lægfolks perspektiver fortøner sig i henholdsvis alliancer og modsætninger mellem sundhedsfaglige ledere og samfundsvidenskabelige administratorer indenfor rammerne af en politisk strategi.

Kommentaren "Sociologer uden grænser" af Therese Heltberg er et spark til sociologer og sociologien generelt, der i højere grad burde beskæftige sig med at forebygge og løse konflikter. Massakrer, blodige opgør og udmarvende krige – Den Himmelske Freds Plads, Rwanda, Balkan – mener Heltberg ikke bør overlades til udelukkende at være politikeres, økonomers og juristers sag. Redaktionen vil gerne bakke kommentaren op ved at opfordre til flere bidrag som Carl-Ulrik Schierups tidligere indlæg om Kosovo-krisen i *Dansk Sociologi* 2/1999.

Selvom forskningen i og udviklingen af biler generelt lægger vægten på det tekniske, understreger review-essayet "Mod en sociologisk forskning i transportadfærd" af Helene Hjorth Oldrup, at transport og bilisme er blevet et sociologisk emne. I review-essayet redegøres for ud-

viklingen af skandinaviske transportforskningsmiljøer med sociologisk orientering. Oldrup fremhæver, hvilke teoretiske perspektiver der kan spores i transportadfærdsforskningen, og overordnet beskæftiger tilgangene sig med livsstil, teknologi respektivt tid og rum.

Også denne gang kan vi præsentere en række grundige anmeldelser af aktuelle sociologiske udgivelser. "Boganmeldelser er ikke til for forlæggernes skyld", skrev Gyldendals direktør, Johannes Riis, i en kronik i *Politiken* den 21. november 1999. Riis fremstillede en række af anmelderiets "uvaner" i Syv Skodesynder: 1) Det Sure Pedanteri; 2) Den Hånske Arrogance; 3) Den Skamløse Selvpromovering; 4) Den Forfjamskede Begejstring; 5) Den Utålelige Bedreviden; 6) Den Aprioriske Negativitet; 7) Den Forhippede Trendiness. Med de anmeldelser for øje, *Dansk Sociologi* sædvanligvis modtager og også denne gang bringer, vil jeg vove en 8. om end ikke skodesynd, så dog tendens: Den Sobre Ydmyghed. Heri ligger en respekt for forfatterens slidsomme arbejde samt opmærksomhed på ny viden. Yderst reelle og konstruktive vurderinger ligger som regel til grund for anmeldelserne. Anmelderne bevæger sig på sikker grund. De kender de respektive fagområder, ofte indefra, og behøver ikke at forlade sig på Forfjamsket Begejstring eller Forhippet Trendiness. Den Sobre Ydmyghed er en styrke, som ikke er bundet af salg og underholdning. Men er den for trivial for læserne?

Med dette nummer og den overståede årlige generalforsamling i Sociologisk Forening træder Mai Ottesen, Socialforskningsinstituttet, direkte fra redaktionspanelet ind i selve redaktionen i stedet for Dorte Gannik.

Den indledende artikel samt review-essayet om transportforskning har inspireret redaktionen og vores lay-out'er, Nanna Guldborg, til at binde herværen-

de nummers mangfoldige emner sammen med trafik og fart som et gennemgående illustrationstema. Forrige nummers Janushoved kiggede kun i to retninger. Vore dages trafikanter, må være i stand til at se i alle retninger – samtidigt.

Biler suser i alle retninger; fodgængere og cyklister forsøger at bane vejen gennem mylderet af biler; politibetjente er placeret i de største vejkryds for at regulere trafikken med varierende grad af succes. Denne ydre kontrol er imidlertid baseret på en forudsætning om, at hvert eneste individ selv regulerer sin adfærd med den yderste præcision i overensstemmelse med dette netværks nødvendige krav. (Elias, Norbert 1994(1939): *The Civilizing Process. The History of Manners and State Formation and Civilization*. Oxford: Blackwell, s. 446. Red.'s oversættelse)

Norbert Elias har om nogen berørt utallige temaer indenfor *tiendedelssociologien*. Lone Friis Thing fremhæver i sin artikel Elias' studier af følelseskontrol i sport, og i sit centrale værk om civilisationsprocessen fra 1939 fandt Elias ligeledes trafik velegnet til at illustrere følelseskontrollens udvikling. Moderne trafikanter må opfylde komplekse samfunds krav om selvkontrol. Faren på landevejene er ikke længere røveriske overfald, men at vi som trafikanter ikke formår i tilstrækkelig grad at have det overblik og den selvdisciplin, der kræves for at undgå død og ulykker samt sikre en flydende, dynamisk og kollektiv bevægelse. Individualiseringen synes at være et kollektivt anliggende, og der er stadigvæk arbejde for sociologer. God læselyst og nyd de bevægende billeder.

Inge Kryger Pedersen